

Nr 45.

Ankom till riksdagens kansli den 18 februari 1938 kl. 4 e. m.

*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar
angående försvarsberedskap vid statens järnvägar.*

(4:e avd.)

I årets statsverksproposition (kapitalinvestering, affärsverksfonderna bil. 5 punkt 30 och sjätte huvudtiteln punkt 46) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde bli riksdagen förelagd, till försvarsberedskap vid statens järnvägar för budgetåret 1938/39 beräkna dels ett reservationsanslag av 2,000,000 kronor till engångskostnader och dels ett reservationsanslag av 200,000 kronor till löpande årskostnader.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en den 21 januari 1938 dagtecknad proposition, nr 54, under återopande av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för nämnda dag, föreslagit riksdagen

dels till försvarsberedskap vid statens järnvägar å kapitalbudgeten under rubrik statens järnvägar för budgetåret 1938/39 anvisa ett reservationsanslag av 2,000,000 kronor,

dels ock till försvarsberedskap vid statens järnvägar å sjätte huvudtiteln under rubrik diverse för budgetåret 1938/39 anvisa ett reservationsanslag av 200,000 kronor.

Såsom i statsverkspropositionen meddelats, anbefallde Kungl. Maj:t genom beslut den 31 maj 1934 järnvägsstyrelsen och chefen för generalstaben att i samarbete med vattenfallsstyrelsen gemensamt verkställa utredning beträffande de betryggande åtgärder, som — jämlikt av Kungl. Maj:t med hänsyn till försvarsberedskapen meddelad föreskrift — böra vara vidtagna för järnvägstrafikens snabba återupptagande vid inträffad skada å de elektriska anläggningarna. Med skrivelser den 27 och 29 januari 1937 inkommo chefen för generalstaben och järnvägsstyrelsen med av särskilda sakkunniga, som tillsatts efter samråd mellan berörda myndigheter, utarbetat betänkande och förslag i ämnet.

Beredskapsutredningen har vid lösandet av sin uppgift utgått från den förutsättningen, att de krigförande i ett framtida krig komme att använda helt nya metoder för att påtvinga fienden sin vilja, samt anföra vidare härom:

Medan under senast gångna tidsskeden själva fientligheterna i regel varit riktade mot motståndarens stridsmedel och, där förutsättningar därför funnos, fullständigats med blockad av det fientliga landet, har flygvapnets tillkomst skapat en möjlighet att direkt vända sig mot det fientliga folkets hjälpkällor för att därigenom oroa och försvåra folkhushållningen samt direkt hota folket

till liv och försörjning och dymedelst tvinga det till önskade eftergifter. Det synes självfallet, att varje krigförande, som ej helt saknar de materiella förutsättningarna för en dylik krigföring, kommer att i större eller mindre grad tillgripa densamma. Det är därför numera ett nödvändigt led i krigsförberedelserna att redan i fredstid så organisera folkets hela liv, att det i krigstid kan uthärda de väntade påfrestningarna.

Ett lands ekonomiska liv beror i högsta grad av samfärdsmedlens funktionerande, och det är därför mer än sannolikt, att en fiende kommer att rikta sig mot särskilt dessa, främst deras mest sårbara element, järnvägarna. Genom att vända sig mot dessa har han möjlighet dels att allvarligt skada rikets hela ekonomiska liv, dels att försvara de för försvaret nödvändiga transporterna.

Beredskapsutredningen har icke fattat uppehållandet av järnvägstrafiken under krig som en i främsta rummet militär angelägenhet utan som ett fullföljande av järnvägarnas allmänna uppgift att hålla samhällsmaskineriet i dess helhet, och som en del därav även riksförsvaret, i funktion.

En speciell anknytningspunkt till näringslivet i övrigt föreligger för den elektrifierade järnvägsdriften i det faktum, att den elektriska energien levereras från samma kraftverk, på vilka en stor del av industrien, enkanerligen krigsindustrien, är baserad. I fråga om kraftverkens och överföringsledningars trygghet torde järnvägarnas och näringslivets intressen vara helt sammanfallande.

De av beredskapsutredningen föreslagna, av järnvägsstyrelsen och vattenfallsstyrelsen tillstyrkta åtgärderna avse säkerställande av möjligheterna dels att genom snabb reparation eller genom ersättning av materiel och maskiner åter sätta skadade anläggningar i funktionsdugligt skick, dels att överflytta transporterna från skadade elektrifierade linjer till ångdrivna linjer. Säkerställandet av dessa möjligheter skulle enligt beredskapsutredningen erfordra dels uppläggande av vissa materialreserver, dels anskaffande av reservmaskiner, rörliga omformareaggregat och transformatorer, dels upprätthållande av en reservpark av lämpliga ånglokomotiv, dels slutligen organisering av reparationslag samt upprätthållande av en för ångloktjänst utbildad personal i lämplig omfattning. Enligt senast verkställda beräkningar skulle, på sätt framgår av vidstående tabell, engångskostnaderna för denna försvarsberedskap belöpa sig till i runt tal 9,890,000 kronor samt de löpande årliga kostnaderna till 425.000 kronor.

Den verkställda utredningen har icke berört frågan om skydd för kraftverken rörande vilken fråga vattenfallsstyrelsen enligt beslut av Kungl. Maj:t den 28 maj 1937 i samråd med chefen för försvarsstaben verkställt särskild, den 11 januari 1938 avlämnad utredning.

Utskottet.

Förevarande förslag till förstärkning av statsbanornas försvarsberedskap omfattar främst anskaffning av flyttbara omformareaggregat och annan reservmateriel till statsbanornas elektrifierade järnvägslinjer för en sammanlagd kostnad av 4,100,000 kronor. Dessutom begäras medel till materialberedskap för reparation av överbyggnaden å bangårdar och banlinjer efter bombnedslag. Denna beredskap, kostnadsberäknad till cirka 2,500,000 kronor, är avsedd även för de ångdrivna järnvägslinjerna. För en engångskostnad av 3,300,000 kronor, varav huvudposten 3,000,000 kronor utgör kostnad för 88

Beräknade engångs- och årskostnader för statens järnvägars försvarsberedskap.

Beredskapsåtgärd	Engångs- kostnader Kronor	Års- kostnader Kronor
<i>A. Överföringsledningar.</i>		
Reservmateriel för primär- och sekundärstationer	264,000	
Reservmateriel i centralförråd	343,000	
Verktyg och hjälpmateriel	132,000	
Reservmateriel för Malmbanan	106,000	
Summa	845,000	
<i>B. Inmatningsstationerna.</i>		
Skyddsåtgärder och arbeten	202,000	6,000
Omformareaggregat	2,275,000	38,000
Transformatorer m. m.	645,000	13,000
Ledningsmateriel	145,000	3,000
Summa	3,267,000	60,000
<i>C. Bana och stationer.</i>		
Spårmateriel	822,000	
Materiel för högspänningsledningar	234,000	
Materiel för växel- och signalsäkerhetsanläggningar	638,000	
Telefon (telegrafmateriel)	225,000	
Verktyg, utrustning, transportmedel	537,000	20,000
Summa	2,456,000	20,000
<i>D. Förstärkt ångloksorganisation vid Inlandsbanan.</i>		
För lokens uppreparering	3,060,000	
3.5 procent ränta å kapitalvärdet	—	84,000
Uppställningsplatser och verkstadsändring	133,000	5,000
Underhåll och provkörningar	—	106,000
För personalens övningar	—	110,000
Reservdelar	65,000	
För ökad koltillgång vid banan	65,000	40,000
Summa	3,323,000	345,000
Summa summarum	9,891,000	425,000

avställda ångloks uppreparering, skulle organiseras en främst för inlandsbanan avsedd, ständigt tjänsteduglig ånglokreserv. Huvudsyftet härmed skulle vara att kunna upprätthålla ångloktrafik på minst en mellan nordligaste och sydligaste Sverige genomgående huvudlinje.

Sammanlagt uppgå dessa kostnader till cirka 9,900,000 kronor¹⁾, varav 2,000,000 kronor nu äskas för nästkommande budgetår. Härtill komma emellertid vissa årskostnader för reservmaterielens vård och underhåll samt för upprätthållande av en allttjämt tjänsteduglig reservlokspersonal. Dessa årskostnader hava uppskattats till 425,000 kronor, vilken summa dock ansetts kunna begränsas till 200,000 kronor vad nästa budgetår beträffar.

Dessa utlägg för att säkerställa ensamt statens järnvägars försvarsberedskap måste tvivelsutan betraktas som avsevärda. Till stöd för propositionen har emellertid kunnat åberopas de efter hand alltmera effektiva möjligheter att åstadkomma förstörelse, som skapats genom flygvapnet, och det där-

¹⁾ Se ovanstående tabell.

igenom uppkomna, starkt stegrade behovet av skydd mot detta vapen å de inre samfärdselvägarna, främst järnvägarna. Vad särskilt förstärkningen av ångloksutrustningen angår avses därmed att, sedan inlandsbanan jämte tvärbanan med stora kostnader anlagts, göra det möjligt att vid krigstillfälle till full kapacitet utnyttja inlandsbanesystemet som reservförbindelse för en elektrifierad norra stambana. Däremot har ej räknats med någon motsvarande ånglokreserv för de övriga nyelektrifierade statsbanelinjerna.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) till *försvarsberedskap vid statens järnvägar* såsom kapitalinvestering i nämnda järnvägar för budgetåret 1938/39 anvisa ett reservationsanslag av 2,000,000 kronor;

b) till *försvarsberedskap vid statens järnvägar* under sjätte huvudtiteln för budgetåret 1938/39 anvisa ett reservationsanslag av 200,000 kronor.

Stockholm den 18 februari 1938.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS RÅSTOCK.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar Nilsson i Gränebo, Johansson i Fredrikslund, Nilsson i Malmö, Svensson i Kompersmåla, Asplund, Borell, Bergström, Gustafsson i Benestad, André, Jonsson i Lycksele och Englund; samt

från andra kammaren: herrar Råstock, Jansson i Falun, Magnusson i Skövde, Strindlund, Eriksson i Stockholm, Andersson i Höör, Jonsson i Eskilstuna, Svensson, Andersson i Prästbol, Ward, Holmdahl och Åqvist.
